

Ima li nas premalo ili previše?

Potrebno je obratiti pažnju da li veličina tržišta omogućava stabilnost i profitabilnost rada osiguravajućih kompanija, jer na tržištima sa velikom ukupnom premijom može uspešno posloovati više osiguravača nego na malim tržištima. Kako je u regionu?

VEROVATNO O PITANJU OPTIMALNOG BROJA OSIGURAVAJUĆIH kompanija na tržištu nema odgovora oko koga se svi mogu složiti. Svako ima

mišljenje, kako tvrdi moj omiljeni kafanski filozof Prljavi inspektor Hari, tako da ću u ovoj kolumni podeliti svoje mišljenje o tom broju u zemljama koje pokriva časopis Svet osiguranja.

Određivanje optimalnog broja osiguravajućih kompanija na tržištu podrazumeva prvenstveno adekvatni nivo konkurencije, koja ako je prevelika snižava cenu polisa toliko da kompanije posluju sa gubitkom, a ako je premala omogućava osiguravačima formiranje kartela na štetu osiguranika. Takođe, potrebno je obratiti pažnju da li veličina tržišta omogućava stabilnost i profitabilnost rada osiguravajućih kompanija, jer na tržištima sa velikom ukupnom premijom može uspešno posloovati više osiguravača nego na malim tržištima.

Više faktora utiču na optimalni broj osiguravača, kao npr. vrsta osiguranja koje se prodaje na tržištu. Tržišta životnog osiguranja su često koncentrisanija pošto ima manje većih osiguravača od tržišta neživotnog osiguranja. Regulatorno okruženje koje nameće stroge zahteve za kapital, licenciranje i pravila solventnosti (npr. Solventnost II, IFRS 17) ograničavaju broj kompanija, favorizujući manji broj većih kompanija. Tržišta sa visoko diferenciranim proizvodima i dovoljno velikom premijom u tržišnim nišama, mogu podržati više kompanija nego tržišta koja se većinski bave samo obaveznim osiguranjem vozila. Ako potrošači imaju visoku svest o potrebi za osiguranjem i

Piše: dr BRANKO PAVLOVIĆ, član IO Globos osiguranja i predsednik Udruženja aktuara Srbije

podatke o proizvodima, tržište može podržati više kompanija. Na tržištima sa niskom transparentnošću, manje kompanija obično dominira.

Kako odrediti optimalan broj

Osnovne analitičke metode za određivanje optimalnog broja osiguravajućih kompanija su:

- Herfindal-Hiršmanov indeks (HHI), kao standardna mera koncentracije tržišta, izračunata sabiranjem kvadrata tržišnih uдела svih kompanija. Niži HHI ukazuje na veću konkurenciju. U našem regionu, HHI između 1.000 i 1.800 ukazuje na zdravo, umereno koncentrisano tržište.

- Odnos koncentracije (CR4 ili CR8) meri kombinovani tržišni udeo 4 ili 8 vodećih firmi. U većini zemalja regiona je adekvatnije posmatrati CR8 kriterijum. Ako 8 osiguravača drže preko 70% tržišta, ono je visoko koncentrisano; niži procenat ukazuje na konkurentnije tržište.

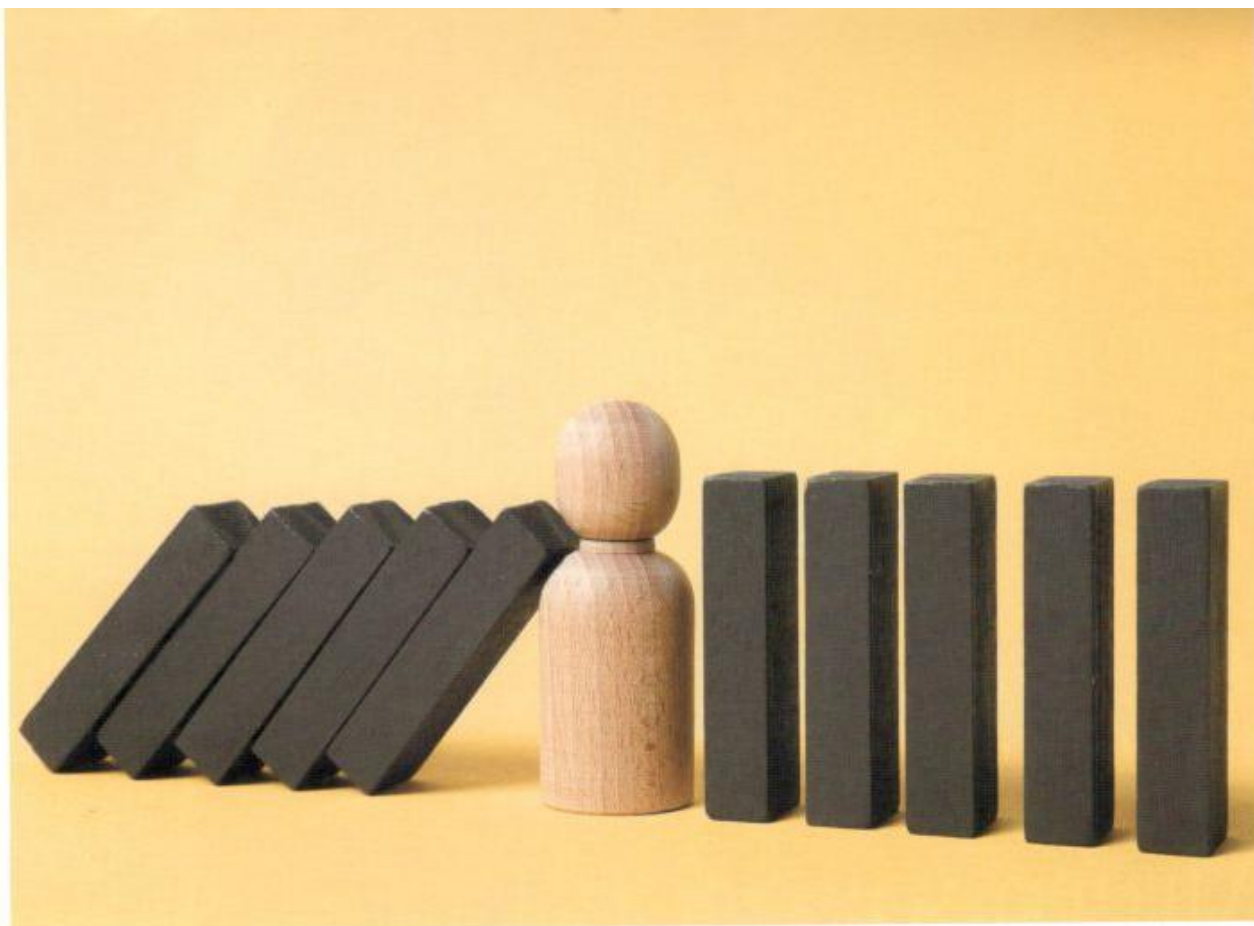
Ključni indikatori optimalne veličine tržišta su odnos profitabilnosti i cena i stabilan kombinovani racio. Tržište je optimalno kada su premije dovoljno visoke da pokriju štete i obezbede razuman povraćaj na kapital (10-15%), ali dovoljno niske da ne ukazuju na prekomerni monopolistički profit. Takođe, optimalno tržište ima ukupni kombinovani racio konstantno ispod 100%.

Za određivanje optimalnog broja finansijskih institucija najjednostavnije je koristiti aproksimativno „pravilo od 5%“ koje tvrdi da bi za održivost osiguravajućih kompanija prema zahtevima solventnosti na malom tržištu, trebalo da svaka ima najmanje 5% tržišnog uдела.

Stanje na tržištima regiona

U Srbiji samo šest kompanija (Dunav, Generali, DDOR, Wiener, Triglav i Globos) imaju tržišno učešće veće od 5%. Te kompanije zauzimaju zajedno 79% po zvaničnim podacima na 30.9.2025. godine. Preostalih 21% bi po kriterijumu od 5% moglo da podeli samo još 4 kompanije, tako da bi po „pravilu 5%“ u Srbiji optimalan broj bio 10 umesto postojećih 16 osiguravajućih kompanija. Vrednost HHI od 1.149 u 2024. godini ukazuje na umerenu koncentraciju, dok vrednost CR8 posle 3 kvartala 2025. godine od 86,6% ukazuje na uvećanu koncentraciju. Za tržište Srbije, optimalan broj osiguravajućih kompanija leži u rasponu 15-17. Trenutnih 16 kompanija koje se bave osiguranjem uklapaju se u ovaj optimalan raspon, što znači da ovaj nivo broja kompanija omogućava zdrav balans konkurencije, solventnosti i izbora proizvoda.

U Crnoj Gori trenutno posluje devet osiguravajućih kompanija i po preliminarnim

narnim podacima za 2025. godinu samo jedna ima tržišno učešće ispod 5%, ali i ona ima starijeg „brata“ u neživotnom osiguranju sa preko 5%. Tako da ako se posmatraju zajedno kompanije za životno i neživotno osiguranje koje pripadaju istoj grupi, po „pravilu od 5%“ optimalan broj bi bio dostignut. Visoka vrednost HHI od 1.688 u 2024. godini ukazuje na visoku koncentraciju, gde bi novi učesnici mogli biti potrebni da bi se smanjile premije. Vrednost CR4 u 2025. je 71,7% što takode ukazuje na visoku koncentraciju. Trenutno tržište sa devet kompanija omogućava relativno dobru konkurenciju među preferiranim igračima, drži stabilnost i solventnost sektora. Ostanak broja kompanija u rasponu 7–11 kompanija za Crnu Goru se smatra optimalnim, jer omogućava dovoljan broj konkurenata da osiguranici imaju opcije, ali bez prevelikog smanjenja profita i preterane fragmentacije tržišta. S obzirom da se očekuje da dve nove osiguravajuće kompanije za neživotna osiguranja počnu sa radom u Crnoj Gori u toku 2026. godine, očigledno će doći do promene zasićenosti tržišta u narednom periodu, ali i dalje tržište ostaje u okviru procenjenog optimalnog broja kompanija.

U Severnoj Makedoniji trenutno posluje 17 osiguravajućih kompanija, ali 5 od 6 koje se bave životnim osiguranjem imaju i starijeg „brata“ u neživotnom osiguranju. Ako se posmatraju zajedno kompanije za životno i neživotno osiguranje, onda ih ima 12 i po preliminarnim podacima za 2025. godinu samo 3 imaju tržišno učešće ispod 5%, tako da bi po „pravilu od 5%“ umesto te 3 koje imaju ukupno tržišno učešće od 5% optimalan broj bio za 2 manji od ukupnog broja, tj. bio bi 15 osiguravača na tržištu. Niska vrednost HHI tržišta Severne Makedonije 600–700 ukazuje na nisku koncentraciju tržišta. Vrednost CR8 u 2025. je 73,5% što je na ivici optimalnosti. Za Severnu Makedoniju optimalan broj osiguravajućih kompanija je 13–15 kako bi bila omogućena stabilna konkurencija, dovoljne premije po kompaniji, mogućnost diversifikacije rizika i kvalitetna usluga i dovoljna ponuda proizvoda. Današnji broj kompanija je blizu granice tog optimalnog raspona, što znači da je tržište već prilično razgranato, ali bez dramatične fragmentacije koja bi ugrozila stabilnost.

U Bosni i Hercegovini, posluje 24 osiguravajuće kompanije, od čega 14 u Re-

publici Srpskoj i 10 u Federaciji BiH. S obzirom da većina kompanija radi na oba tržišta analiziraćemo podatke za celo tržište BiH. Po zvaničnim podacima Agencije za osiguranje u Bosni i Hercegovini za 2025. godinu, samo sedam kompanija imaju tržišno učešće veće od 5%. Te kompanije zauzimaju zajedno 58,8%. Preostalih 41% bi po kriterijumu od 5% moglo da podeli samo još 8 kompanija, tako da bi po „pravilu 5%“ u BiH optimalan broj bio 15 umesto postojećih 24 osiguravajućih kompanija. Ovaj broj je u stvari ipak malo veći zbog pripadnosti manjih kompanija istim vlasnicima, tako da zajedno imaju preko 5%, o čemu nisam imao podatke. Očekivano je da za još 2–3 kompanije ima mesta na tržištu. Niska vrednost HHI u 2024. godini od 632 ukazuje na nisku koncentraciju tržišta. Vrednost CR8 u 2025. je 63,5% što takode ukazuje na nisku koncentraciju. Optimalan broj osiguravajućih kompanija za BiH je oko 15, jer bi uz dovoljno kapitala, adekvatne rezerve i diversifikovane portfolije proizvoda, omogućio razumnu konkurenciju, stabilnost u krizama, održive poslovne modele i pokrivanje ključnih rizika stanovništva i privrede.

